

city
explorer

Kivik. között láblógatva

NEM VÉLETLEN, HOGY EZEN A SZIGETEN FORGATTÁK A GYŰRŰK URA CÍMŰ FILMET. EBBEN AZ „ATOMMENTES ZÓNÁBAN” ÉRINTETLEN TERMÉSZETI CSODÁK TÖMKELEGE VÁRJA AZ ELVÁROSÍASODOTT LÁTOGATÓKAT.

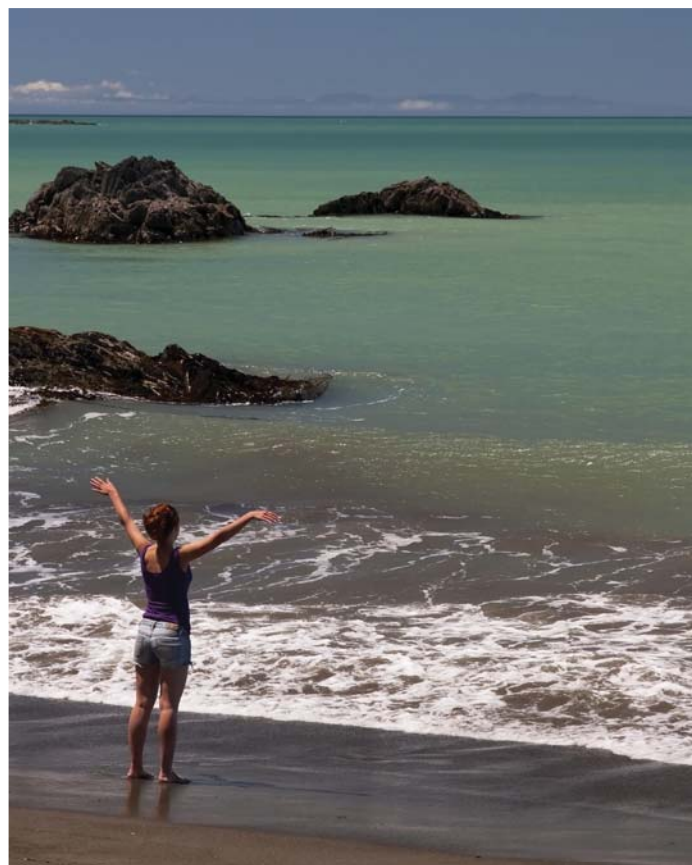
A THE EXPLORER MAGAZIN KUNDERMANN BALÁZS KISÉRETÉBEN BEMUTATJA OLVASÓINAK A VILÁG VÉGÉN ÉLŐ ÚJ-ZÉLANDI „KIVIKET”.

NÉHÁNY ÓRÁJA INDULTUNK A SZIGET KÖZEPÉRŐL, S VÉGIGAUTÓZTUNK A VILÁG EGYIK LEGSZEBB ÉS LEGVÁLTOZATOSABB HÁROMSZÁZÖTVEN KILOMÉTERÉN, JOBBRÓL A CSENDES-ÓCEÁN, BALRÓL A DÉLI ALPOK HÓSIPKÁS, CSÚCSAI KÍSÉRTÉK UTUNKAT, S MIUTÁN ÁTKANYAROGTUNK A SEDDONI DOMBOKON ÉS MEGÉRKEZTÜNK A HEGYEK KÖZTI VÖLGYBEN FEKVŐ BLENHEIMBE, VALAMIFÉLE MELEGSÉG TÖLTÖTT EL MINKET. MINT AMIKOR AZ EMBER EGY HOSSZÚ ÚT UTÁN ISMÉT HAZAÉRKEZIK. EKKOR LASSAN MÁR EGY ÉVE LAKTUNK A DÉLI-SZIGETEN, MEGISMERTÜK A HELYIEKET ÉS SZOKÁSAIKAT. VOLT, AMIN MOSOLYOGTUNK, SOKAT FELVETTÜNK, ÉS NÉHÁNYAT A MAI NAPIG NEM ÉRTÜNK.

Új-Zéland két fő szigetén kontinensnyi látnivaló sűrűsödött össze, aktív vulkánok, szinte a tengerig futó gleccserek, síelhető homokdűnék, havas csúcsok, vadságukban elképesztő fjordok és langyos vizű tengeröblök. És él ott még vagy négy és fél millió ember, akik viccesen csak kiviknek hívják magukat. Ők majdnem olyanok, mint az európaiak, de a különbségeket átutazóként nehéz megfogalmazni. Másfél éves ott-tartózkodásunk alatt sikerült a csomagolás alá tekinteni, nemcsak belesni az ablakon, de bemenni az otthonokba, együtt élni, dolgozni, szórakozni velük, a furcsaságok mögé látni, és választ kapni a miértekre. Éltük a mindennapi emberek életét, barátságokat kötöttünk, ránk ragadtak a helyi szokások, jók s rosszak egyaránt. Ezeket átszűrve magunkon sikerült belelátnunk az ott élők lelkének rejtelseibe. Hétköznapi dolgok elevenednek meg, tetovált maori srácok, tengerparti sütögetések, csütörtök esték, átlagos szombat reggelek, hétvégi kirándulások és a magyar közösség néhány tagja, mindazok az emberek, akik ott és akkor életünk szerves részét képezték.

WELLINGTON A VICTORIA-KILÁTÓBÓL

BELEMERÜLÉS

Az országban töltött első hetek utazással teltek. Kerestük az élhető helyeket, és szívtuk magunkba a nyílt tereket, a felszabódítóan tágas természet üdítő frissességét. Mentünk egyik városból a másikba, tapasztalatokat gyűjtöttünk, és ismerkedtünk az emberekkel. Megbízhatatlan műszaki állapotú autónknak köszönhetően eleinte autószerelőkkel és autósokkal kerültünk közelebbi kapcsolatba, akik megbízázták a közhögő motort vagy elvontatták azt a legközelebbi településig. Legelső benyomásként így tanultuk meg, hogy mennyire kedvesek, barátságosak és segítőkészek az itteniek. A második hónap elején aztán a Déli-sziget tetején telepedtünk le. Lassan és észrevétlenül vettük fel a helyi ritmust, és lettünk részei egy szűkebb magyar és egy nagyobb kiviközösségnek. Az országban eltöltött idő alatt három különböző helyen éltünk és dolgoztunk huzamosabb ideig. Három régiót, három várost ismertünk meg jobban, s az ott összegyűjtött tapasztalatok sokban hozzájárultak az új-zélandiak megismeréséhez, hogy mit szeretnek és mit utálnak, mit esznek és mit csinálnak munka után, a hétvégén, miben különböznek tőlünk, és mi mennyiben különbözünk tőlük.

HÁTRADŐLŐS ÉLETSZEMLELET

A világnak ezen a felén az emberek sokkal lazábban fognak fel mindent, mint odafenn a zsúfolt északi féltekén. Hogy miért van ez így, nem tudjuk. Talán mert itt más a víz pörgési iránya a lefolyóban, vagy mert fordítva vannak az évszakok, de itt lent délen máshogyan forog az emberek agya. Itt legtöbbször azért dolgoznak, hogy legyen miből finanszírozni a szabadidőt. Úgy tűnik, a társadalom bizonyos rétegeinek életéből hiányzik a rohanás, a nyolc óra munka, nyolc óra szórakozás elvét szem előtt tartva élnek mindennapi életüket. És nincsenek elérhetetlen célok sem. Mert az emberek nem tűznek ki küzdelmes, meghódíthatatlan csúcsokat maguk elé. Nem mintha nem lennének dolgozók, de tudják, mikor kell megpihenni. Vannak céljaik, de úgy vélik, mindennek megvan a maga helye és ideje, s nos, ha nem ezen a héten, akkor majd a következőn jobban nekiduráljuk magunkat, és befejezzük ezt, vagy lezárjuk azt. Ez amolyan pacifikus hatás, amit az elmúlt néhány száz évben ide bevándorolt európaiak lassan magukba szíváltak. Felénk talán ezt lustaságnak hívnák, de itt a magyarázat egyszerű: többet érnek a pihenés és a baráti társaságban eltöltött órák, mint egy újabb birtokolható tárgy. Ehhez az életszemlélethez kell azonban némi eredetiség, egy adag józan ész és egy csipetnyi humor is, amiben a helyiek szerencsére nincsenek híján. És hozzá kell tenni, itt lent az élet bonyolításoktól mentes. A gazdasági helyzetnek köszönhetően a háztartásonkénti egy terepjáró és egy csónak nem álom, hanem majdnem olyanmire természetes és elengedhetetlen tartozéka az életnek, mint a tv vagy a kávéfőző. Mindezek mellett a kivik úgy tartják, itt lakni egyfajta választás az anyagi gazdagság és az egyszerű, de megannyi gyönyörben gazdag lét között. Itt élni döntés a második javára.

KÖZEL A TERMÉSZETHEZ

Új-Zéland elképzeltetlenül változatos és érintetlen környezete régóta játszótér az ittenieknek. A táj, a zöld és a kék, legtöbbször életének szerves részét képezi, s nem csak azért, mert sok helyen a hátsó ajtó egyből a hegyekbe nyílik. Mindennapos életképek a következők: apu pecázik a lányával, családok bicikliznek a környékbeli dombokon, nyugdíjascsoporthoz tartoznak a hegyekben. Egy átdolgozott hét után sokan pakolják fel a családot, a grillsütőt meg a hűtőládát, és évszaktól függően irány egy közeli tengeröböl, a hegyek vagy a városszéli folyópart. Pecáznak, sütnék, isznak valamit, és élvezik a semmittevés édes gyönyörét. A hegyek közé és a vadonba vágókat jól jelzett túraútvonalak hálózata várja. S ha be-

sötétedik, jelképes összeg ellenében néhány matracra és kályhával is felszerelt egyszerű szállásokon tölthetjük az éjszakát. Emellett nem kell bemutatni azokat az extrém sportokat, amelyeket a kivi leleményesség és játékoság hozott létre, először saját, majd az egész világ szórakoztatására.

A számtalan természet kínálta kaland ellenére mégis egyre többen ragadnak otthon a tv előtt. Sok fiatal, valamilyen globalizációs kórtól gyötörve, ellustulva éli mindennapjait, mígnem aztán valami mégis kirángatja őket tepedtségükből. Bevágódnak a kocsiba, legurulnak a legközelebbi öbölbe, búvárruhát húznak, és languszták vagy kagylók után kutatnak, hogy legyen valami különlegesség estére a sör mellé. Mert kezdődik a meccs.

GARAGE SALE

Sok új-zélandi szombat és vasárnap délelőtti rutinjának szerves része a magánházak kocsifeljáróján, garázsában vagy kertjében megrendezett bolhapiacok, garage sale-ek látogatása, ahol a nagy fogás reményében más családok megunt dolgai között válogathatnak. Elég egy marék apróval a zsebünkben útra kelni, s így is csodákkal térhetünk haza. Számomra a pénzköltésnél sokkal fontosabb volt az ezeket a reggeleket átjáró csipetnyi kellemes feszültség. Kiárusításra ítélt játékbólba fejedt izgatott gyerekként turkáltunk mások megunt könyvei, kinőtt ruhái, kopottas bútorai, fűnyírók, olajos gépkatrészek, pecabotok és biciklik között. Az előző napi újság általában lehozza, hol mikor és mit fognak másnap kipakolni, így egy gyors reggeli és kávé után egyből csatlakozhatunk a hasznos holmik után kutató, címtől címig kocsikázó korán kelők táborához. S amellett, hogy minden cím új potenciális kincslelőhely, számos családi otthonba, életformába enged betekintést egy ilyen reggeli kör. Így akkor is élmény, ha semmit sem vettünk.

Ha valami elromlik, vagy éppen nem működik, az nem jelenti azt, hogy ki is kell dobnunk, vagy garage sale-en ne érne még meg néhány dollárt. Az új-zélandiak elszigeteltségből fakadó magukra utaltsága kialakított egy nagyon hatásos túlélési stratégiát, ami a mai napig erősen él mindenkiben. Legyen szó apró javításról, ház körüli csinosításról vagy akár komolyabb alkotó tevékenységről, életbe lép a kiwi-can-do hozzáállás, ami a legtöbb problémás helyzetben jó tanácsadó. Olyanná válnak, mint a filmsorozatbeli MacGyver, akinek a minimális rendelkezésre álló tárgyból kellett a maximális létrehozni, s ahol a végeredmény ugyan nem valami csillogó remekmű, de az adott helyzetben tökéletesen funkcionáló eszköz vagy ötlet. Íme egy jó példa: a huszadik század elején a legtöbb farmer 8-as drótot használt kerítésépítéshez. S mivel sokszor nem kínálkozott jobb alternatíva, meg általában az volt kéznél, minden egyéb otthoni javításnál is ahhoz nyúltak. Ez a mentalitás a mai napig él, azaz minimális idő- és pénzfelfordítással házilag minden megjavítható, legyen szó a zörgő traktorsárhányóról vagy egy billegő tv-állványról. Sokan gondolják úgy, hogy ezt a hozzáállást követve lettek az itteniek azokká, akik.

AZ ÓSLAKOSOK KÖRÉBEN A 19. SZÁZAD KÖZEPÉIG AZ EMBERHÚS FOGYASZTÁSA MINDENNAPOS GYAKORLATNAK SZÁMÍTOTT

HAKA ÉS A MAORI VÉR

Az egyik ilyen legismertebb tánc a Ka mate kezdetű, amit az All Blacks 1888 óta minden meccsén bemutat. A haka mélyen a múltban gyökerezik, annó minden törzsnek megvolt a saját harci tánca, s közülük sokat a mai napig elevenen tartanak az őslakos közösségek. A legerterjedtebb mondanivalója igen egyszerű: 'Ka mate, ka mate, ka ora, ka ora' – 'Ez a halál, ez a halál, ez az élet, ez az élet', amit hangos skandálás, erőteljes, agresszív testmozgás, dobantások, szemforgatás és nyelvöltögetés tesz egyértelművé. A férfiak ezzel a táncal fűtötték magukat a harcra. Elsődleges célja az elrettentés és a küzdelem elkerülése volt, hogy megmutassák az ellenségnek, milyen vad és kemény emberekkel is kell megbirkóznunk, ha mégis csatába bocsátkoznának. Mert a maorik nem elég hogy erős testfelépítésűek, ha küzdelemről van szó, állhatatosak és kegyetlenek is.

Köztudott, hogy a szigeteket jó néhány évszázada benépesítő őslakosok körében a 19. század közepéig az emberhús fogyasztása mindennapos gyakorlatnak számított. Egy 1809-ben dokumentált támadásban a Whangaroa-félszigeti törzs egy hajó teljes legénységét és utasait mészárolta le és ette meg. Sok helyi a megmondhatója, hogy sörgözös estéken nem érdemes sokáig maradni a maorik által preferált helyeken, mert ott tényleg bármi megtörténhet. Saját szememmel láttam, hogy az egyik pillanatban még kedélyesen együtt nevetgélő testvérpár a következőben ököllel támad egymásra. Ha nincs ott egy idősebb, aki közéjük ugrik, vértócsákkal és jelentősebb anyagi kárral zár a hely. S hogy miért van ez, azt a begözölt srácok maguk sem tudják vagy értik. Talán az ősi harci ösztönök néha áttörnek a civilizáció buborékát.

(BALOLDALT LENT) MAORI HARCOS HAKÁZÁS KÖZBEN. TÉNYLEG FÉLELMETES VOLT. (JOBBOLDALT FENT) HAJÓVONTATÁS, KÉSZÜLŐDÉS A KIKÖTÉSHEZ, CHRISTCHURCH MELLETT, PORT LEVY. (JOBB SZÉLEN FENT) BLENHEIMBEN VANNAK NAPOK, MIKOR MAGYAR SZAKÁCS FÖZTE IGAZI GULYÁSLEVEST KAPNI A FŐUTCÁN. (JOBBOLDALT LENT) POSTALÁDA, POSTALÁDA, POSTALÁDA, KIWI-CAN-DO, ÉPPEEN EZ VOLT

„Életünk hangulatai életünk szépségei: csak aki minden hangulatának teljesen átengedi magát, az él igazán.”

OSCAR WILDE

(FENT) VITORLÁZÁS A MARLBOROUGH SOUNDSBAN, A HAJÓT A KAPITÁNY ÉPÍTETTE, SAJÁT KEZÉVEL, ÚGY KB. 15 ÉV ALATT. (JOBBDALT FENT) SRÁCOK SIETNEK VALAMILYEN VÍZPARTI MULTSÁGBA. (JOBB SZÉLEN) STEVE GYORSAN LEHÚZ MÉG EGYET KEDVENC SÖRÉBŐL, MIELŐTT TÁLALNÁ A BARBIE-VACSORÁT. (JOBBRA) ÍGY KÉSZÜL A TEAVÍZ ROTO-RUÁBAN. (JOBBDALT LENT) ATTILA AUTÓJA CSÚNYÁN MEGFENEKLETT ÁTKELÉS KÖZBEN

MÍG NÁLUNK AZ ÜNNEPEK A HÓVAL, ITT EGY KELLEMES TENGERPARTI SÜTŐGETÉSSSEL ASSZOCIÁLÓDNAN. SOK CSALÁD LEGURUL AZ ÓCEÁNPARTRA...

NYARALÓ, HAJÓ ÉS KOCSI

Így fogalmazhatóak meg egy hétköznapi kiwi életcéljai. Egy nyaraló a tengerpart közelében, amely nem hivalkodó, és nem kis új-zélandi önróniával a következőképpen írható körül: egy hely, amelyet magad építettél egy olyan földön, amely nem a tied, olyan anyagokból, amelyeket kölcsönkértél vagy elemeltél. Aztán kell egy egyszerű hajó vagy egy motoros ladik, amelyből hétvégén valamelyik közeli öbölben lehet lógatni a botot, és kell még egy nagyobb kocsis a hajó vontatásához, amelybe befér az egész család, a kutya, a hűtőláda és a sátor is. S ezek a célok itt viszonylag gyorsan és problémamentesen elérhetőek. Sőt sokkal több is, de az élet élvezetét és a kötöttségek nélküli szabadidőt itt sokkal többre tartják, mint a bankszámla hízását vagy az üzleti növekedést. Nagyobb baráti társasággal néhányszor mi is kibéreltünk egy ilyen vityillót, hogy belekóstoljunk ebbe a kiviéletérzésbe. Ahogy a helyi rádióadó egyik reklámjában is elhangzik valahogy így: „Ülni a nyaraló teraszán, érezni a grillen sülő hagyma és húsok illatát, és nézni, ahogy a tenger fölött lemegy a nap - mi kell ennél több?”

BARBIE AKÁR KARÁCSONYKOR IS

Van úgy, hogy a fárasztó nap után az embernek semmihez sincs kedve, aztán hét körül megszörren a telefon, hogy gyertek át, bepácoltam a kagylót meg a bányát, megsütjük kint a grillen. A szabadtéri főzőcskézés, a barbecue-zás, vagy ahogy itt hívják a barbie-zás az új-zélandi kulturális belemerülés kihagyhatatlan eleme. Nincs olyan háztartás, ahol ne lenne akár egy ütött-kopott, vagy egy ezerdolláros csillogó grillsütő, hiszen a társasági összejövetelek legtöbbször e köré épülnek.

A mit vigyünk a buliba kérdésre legtöbbször az a válasz, hogy bármit, amit feldobhatunk a grillre. A sült hús vagy tenger gyümölcsei mellé felszolgált házi újkrumpli és friss saláta mint általános menü alkalomtól függően alakítható. Néha csak néhány petrezselymes fokhagymás vajjal meglocsolt zöldkagyló kerül a rácsokra, máskor meg rozmaryingos bányaborda és fűszeres tőkehal vagy langusza illata vonzza közelebb a kedélyesen cseverészőket, a jeges sörrel vagy könnyed helyi borokkal navigálókat. S a könnyed kiviéletstílusból fakadóan egy jó karácsony receptje sem bonyolultabb. Míg nálunk az ünnepek a hóval, itt egy kellemes tengerparti sütőgetéssel asszociálódnak. Sok család legurul az óceánpartra, felveri a sátrát, és a sötétedő ég alatt, a barbie-n sercegő húsok illatától körülveve, a szivargyújtóról világító karácsonyfánál ülnek meg a karácsonyt.

KOLBÁSZTÖLTÉS, PÁLINKAFŐZÉS

Új-zélandi kint tartózkodásunk alatt számos magyarral kerültünk szorosabb kapcsolatba. Ki gondolta volna, hogy majd kétezer hazánkfi él és dolgozik az országban. Az idősebb generáció még az elmúlt század közepén menekült ide, míg a fiatalabbak az elmúlt öt-tíz évben vetődtek erre, szerencsét próbálni, keresve a nehezen megfogalmazható célok felé vivő utat. Néhányan szerves részét képezték mindennapjainknak is, együtt jártuk a környéket, mentünk hajózázni és pecázni a tengerre, off-roadozni elhagyott folyóvölgyekbe, éltük, másoltuk a kivi gondtalan életét. S mivel néhány dolog nagyon hiányzott otthonról, megpróbáltuk azokat amúgy kiwi-can-do-san pótolni. Volt disznóvágás, kolbásztöltés hazai recept alapján és magyar szüret, ahol a szőlőből nem bort, mert az itt is van elég, hanem mindjárt pálinkát főztünk. S amikor a nyár elején megérkezett az első nagyobb bogrács, akkor elkezdődtek az éjszakába nyúló, igazi csirkepörköltös, nokedlis lakomák.

HASONLÓ, DE MÉGIS ANNYIRA MÁS

Néha az ember magára csodálkozik, hogy azok a szokások és cselekedetek, amelyeket eleinte megmosolygott vagy furcsállott, mennyire beépültek a mindennapi rutinjába. Szinte észrevétlenül. Miért ne lehetne gumicsizmában vásárolni menni, vagy ragasztószalaggal megerősíteni a kocsi lötyögő visszapillantóját. Néhány hónap után az ember rájön, hogy itt ezek a dolgok igazán nem számítanak. Valami inkább működjön, mint legyen szép. Ráadásul felesleges idegeskedni bármi miatt is, mert majd csak lesz valahogy. Mindig is lett. Akaratlanul is felvettük a helyi mentalitást, jókat s rosszakat egyaránt, amelyek mára kitörölhetetlenül részünké váltak. Ennek a részbeni elkivésésnek az egyik ékes bizonyítéka, hogy ezt a vasárnapra ígért cikket csak a következő hét közepén sikerült leadnom. ■